

Vai ilgtspējīga mežu apsaimniekošana ir iespējama arī Āfrikā?

Avots: *waldschweiz.ch*

Sava bakalaura darba izstrādes laikā topošais meža inženieris Olivers Reinhards devās uz Gabonas džungļiem. Veicot provizorisku pētījumu, 25 gadus vecais jaunielis vēlējās noskaidrot, vai tur – Āfrikā, ir iespējama koksnes ilgtspējīga ieguve. Rakstā viņš stāsta par savu pieredzi.

Olivers Reinhards: Mani vienmēr ir fascinējusi mežu apsaimniekošana, tāpēc es studēju meža zinātņi Bernes Lietišķo zinātņu universitātē (HAFL). Mani īpaši uztrauc tropu reģioni un tāpēc es interesējos vai tur būtu iespējams iegūt koksni tikpat ilgtspējīgi, kā mēs to darām Šveicē. Lai to noskaidrotu, es šopavasār sava bakalaura darba ietvaros devos uz Āfrikas valsts Gabonas mežiem - uz uzņēmumu "*Precious Woods AG*".

*Gabona atrodas Āfrikas vidusdaļā, Atlantijas okeāna piekrastē. Šveices uzņēmumam "*Precious Woods AG*" tur ir kokmateriālu ieguves koncesija 600 000 hektāru platībā. Tas atbilst gandrīz 40 % no kopējās Šveices mežu platības. Papildus vairāk nekā 200 000 kubikmetru koksnes ieguvei uzņēmums apsaimnieko trīs kokzāģētavas, kuru apaļkoksnes pārstrādes apjoms pārsniedz 50 000 kubikmetrus. "*Precious Woods AG*" ar nodrošina vairāk nekā 500 darba vietas vietējiem iedzīvotājiem. Uzņēmumam ir FSC un PEFC sertifikāts.

Es veicu sākotnēju pētījumu par iespējamu šī uzņēmuma esošo zāģētavu pārceļšanu uz citām vietām. Galvenā uzmanība bija jāpievērš tāda procesa ekonomiskajai ietekmei. Interesants blakusefekts manam pētījumam, protams, bija tas, ka man vajadzēja iepazīties ar ražošanas procesiem un uzņēmumu. Tas ļāva man daudz komunicēt ar darbiniekiem un vadītājiem un gūt iespaidus par darba vidi.

Gabonā gandrīz visi meži pieder valstij. Lai varētu izmantot meža platības, tiek piešķirtas kokmateriālu ieguves koncesijas, kas līdzinās nomai. Uzņēmumam ir jāizstrādā darbības plāns, kurā jāiekļauj teritorijas inventarizācija un plānotās darbības. Ja tas tiek apstiprināts, uzņēmums saņem apsaimniekošanas tiesības uz 25

gadiem. Pēc tam process sākas no jauna (ja koncesija tiek apstiprināta). Tā kā tropu klimats ir ļoti labvēlīgs augiem, ekosistēma ir ļoti daudzveidīga. Visā koncesijas teritorijā ir vairāk nekā 500 dažādu koku sugu. Jaunas sugas tiek atklātas vēl šodien. Koki, krūmi un liānas augot izmanto katru saules staru, tāpēc meži ir ļoti daudzveidīgi. Tomēr tikai 20 no šīm 500 koku sugām tiek izmantotas komerciāliem mērķiem. No tām tikai piecas līdz sešas sugas ir pietiekami vērtīgas, lai tās varētu izmantot arī ražošanas vajadzībām mūsdienu apstākļos.

Koksne kā alternatīva tēraudam

Vairāk nekā 70 % no iegūtā koksnes apjoma ir *okume (Aucoumea klaineana)* koks. Šī koku suga Gabonas mežos ir visizplatītākā. Koks veido varenus stumbrus. Koksne ir rozā krāsā, smaržīga, izturīga pret kaitēkļiem un ir viegla. To galvenokārt izmanto finiera un saplākšņa paneļu ražošanai. Sliktākas kvalitātes koksni sazāgē vietējās zāģētavās un izmanto mēbeļu un celtniecības kokmateriālu ražošanā. Otra svarīgākā koku suga Gabonā ir *azobe (Lophira alata)*. Šie mūžzaļie lapu koki izaug līdz 40 m augsti un ir pazīstami kā dzelzskoksne. Tā ir viena no smagākajām un izturīgākajām pieejamajām koksniem pasaulē. Šīs koksnes kubikmetra svars ir vairāk nekā tonna. Koksne ūdenī grimst. Tā tiek īpaši izmantota būvēm, kas tiek pakļautas sālsūdens ietekmei. Azobes koksne ir alternatīva īpaši impregnētai koksnei vai pat tēraudam. Trešā galvenā koku suga ir *padouk (pterocarpus)*. Šī koksne ir pazīstama ar savu rubīnsarkano krāsu un arī ir izturīga pret kaitēkļiem.

10 % no kopējām rezervēm

Mežu apsaimnieko pēc īpašas, pastāvīgas mežsaimnieciskās sistēmas. Lai novērtētu kokus, kas atbilst un ir atļauti mežizstrādei, izmanto caurmēru. Katrai koku sugai aprēķinātais minimālais diametrs ir īpašs. Tas sākas ar 70 cm diametru krūšu augstumā un dažām koku sugām sasniedz 90 cm. Viss tas, kas apjomā tievāks, ir jāatstāj augt. Tādējādi tiek nodrošināta pastāvīga atjaunošanās un novērsta koku sugu pārmērīga izmantošana. Turklāt vairāk nekā 10 % no koncesijas platības ir atvēlēti rezerves fondam, kas papildus nodrošina dabas aizsardzības prasības.

Koncesija ir sadalīta ikgadējās koksnes izmantošanas vienībās. Katrā izmantošanas vienībā pirms kokmateriālu ieguves tiek kartēti koki, reljefs un ūdensteces. Pamatojoties uz to, tiek atlasīti izstrādei piemēroti koki. Balstoties uz šo sadalījumu, tiek būvēti pievedceļi.

Savas uzturēšanās laikā es sapratu, ka mežizstrādātāji strādā ļoti profesionāli un ir kompetenti. Koki tiek zāģēti ar lielajiem Stihl MS-780 motorzāģiem. Divu cilvēku komandas sastāvā ir brigadieris un viņa māceklis. Meistars koncentrējas uz koku ciršanu, ļaujot māceklim apgūt no prasmes. Pēc viena vai diviem gadiem māceklis var pārņemt šo darbu. Katra komanda atstāj īpašu atzīmi uz baļķa, ko pēc tam reģistrē kontrolieris. Kontrolieris novērtē zāģēšanas veidu, koku gāšanas virzienu un paredzēto treilēšanas ceļu. Pēc tam komandai tiek noteikts vērtējums - punkti no nulles līdz desmit. Ja vidējais vērtējums pārsniedz astoņus punktus, tiek piešķirta prēmija. Alga tiek maksāta par kubikmetru.

Arī man bija atļauts strādāt kopā ar mežizstrādātājiem. Pēc diviem mēnešiem sekoja nedēļa tāda darba, kura laikā varēju izmēģināt visu procesu, kas saistās ar koku zāģēšanu, kā arī pats varēju nozāģēt un pārvietot dažus kokus. Koku novākšanai izmantoja buldozerus un forvarderus. Buldozers šajā apvidū ir neaizstājams. Gan ceļu būvei, gan sliežu ceļu veidošanai, gan smagu baļķu pārvietošanai. Ir arī strādnieki ar motorzāģiem, kas veic papildus zāģēšanas darbus, lai apaļkoksnes savākšanas process būtu vieglāks. Mežizstrādes procesā, kad jāpārvieto baļķi vairāk nekā 200 metrus, izmanto forvarderus. Tuvākā distancē koki tiek pārvietoti un sakrauti ar buldozeriem. Pēc tam tālāko procesu pārņem forvarders. Apaļkoksnes noliktavā baļķi tiek sašķiroti pēc kvalitātes, marķēti un sagarināti nepieciešamajos sortimentos. Tad tos ar koksnes iekrāvēju iekrauj baļķvedējos un transportē tālāk. Kad mežizstrāde attiecīgajā nogabalā ir pabeigta, treilēšanas ceļi tiek bloķēti un arī koksnes transportēšanas tiltus demontē. Konkrētajā vietā mežizstrāde var tikt plānota tikai pēc 25 gadiem.

Problēma: korupcija

Pēc divu mēnešu ilgas uzturēšanās Gabonā es secināju, ka ilgtspējīga meža apsaimniekošana saskaņā ar FSC un PEFC standartiem tropos ir iespējama. Tai ir jēga - tā mežam piešķir vērtību. Mežizstrādes process pasargā gan no malumedniecības

vietējo faunu, gan meža pārvēršanas lauksaimniecības zemēs. Iedzīvotāji strādājot mežizstrādē iegūst drošu un stabilu darbu. Pareizi saimniekojot, mežs netiek izpostīts un tādējādi tas var nodrošināt vērtīgu koksni daudzām paaudzēm. Īpašas problēmas es saskatu situācijā, kas notiek valstī. Šeit ir korupcija. Tā neļauj izveidot labu infrastruktūru un rada ārkārtīgi augstas izmaksas uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Piemēram, pārtika dažkārt ir pat dārgāka nekā Šveicē! Tomēr kopumā ir jūtams optimisma gars. Tas dod cerību uz labāku nākotni.

****Gabona**, oficiāli **Gabonas Republika** (République Gabonaise), ir valsts Centrālajā Āfrikā rietumu krastā. Ziemeļrietumos tā robežojas ar Ekvatoriālo Gvineju, ziemeļos ar Kamerūnu, bet austrumos un dienvidos ar Kongo Republiku. Rietumos Gabonu apskalo Gvinejas līcis. Tās galvaspilsēta ir Librevila, kas ir arī lielākā pilsēta valstī. Gabonas platība ir gandrīz 270 000 km². Gabonā dzīvo aptuveni 1,5 miljoni iedzīvotāju, kuri pieder pie vairāk nekā 40 etniskajām grupām. Gabona ir viena no bagātākajām valstīm Subsahāras Āfrikā. Tai ir ceturtais augstākais tautas attīstības indekss un trešais augstākais iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju reģionā.*